

ДОКЛАД

За изпълнението през 2014 г. на Националния план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014 – 2020 г.

Изготвен в изпълнение на т. 3 от Решение № 267 на Министерския съвет от 28 април 2014 г.

1. Обща информация

В края на 2013 г., с протоколно решение № 51 / 18.12.2013 г., Министерският съвет (МС) одобри Националния план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014 – 2020 г. (НПИЕГМ). Планът обхваща периода 2014 – 2020 г. и е разработен в отговор на Препоръка на Съвета на ЕС от април 2013 г. за създаване на Гаранция за младежта. Съгласно Препоръката, Гаранцията за младежта изисква младите хора да получават добро предложение за работа, продължаване на образованието, чиракуване или стаж в рамките на срок от четири месеца след като останат без работа или напуснат системата на формалното образование.

НПИЕГМ е разработен от Министерството на труда и социалната политика (МТСП), с подкрепа от междуведомствена работна група, в която участваха представители от Министерството на икономиката, Министерството на младежта и спорта, Министерството на образованието и науката, Агенцията по заетостта, Агенцията за социално подпомагане, Националния статистически институт, както и от национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите и на организации от неправителствения сектор.

В изпълнение на Съобщение на Европейската комисия (ЕК), в края на 2013 г. одобреният Национален план бе изпратен в Европейската комисия (ЕК), като Комисията следи неговото изпълнение и оценява напредъка. В отговор на дадените технически бележки и препоръки, НПИЕГМ бе актуализиран с Решение на МС № 267 от 28 април 2014 г.

Структурата на Националния план отразява представения от ЕК формуляр за разработване на национални планове от страните-членки на ЕС, и по нея е разработен настоящият доклад, който включва принос от ангажираните институции и организации.¹

2. Изпълнение на схемата за Гаранция за младежта на национално ниво

2.1. Национална Гаранция за младежта на Р България, съгласно Препоръка на Съвета на ЕС от 22 април 2013 г.

Националната гаранция за младежта на България предвижда, че всеки млад човек на възраст от 15 до 24 години вкл. ще получи качествено предложение за: работа, продължаване на образованието, чиракуване или стаж, в рамките на 4 месеца след като остане без работа или напусне системата на формалното образование.

В България, предвид законодателното регламентиране на възрастта на младежите, която обхваща лицата до 29 г., в изпълнение на НПИЕГМ се работи и с младежите във възрастовата група 25 – 29 г. (вкл.).

---

¹ Докладът е разработен от МТСП и съдържа информация, предоставена от МИ, ММС, МОН, АЗ, КНСБ, БТПП

В отговор на технически бележки и препоръки от ЕК, в актуализирания НПИЕГМ бе конкретизирано значението на качествено предложение. По-конкретно, в условията на недостатъчно предлагане на свободни работни места, качествено предложение за работа следва да отговаря на възможно повече от следните критерии: да съответства на образованието/квалификацията на младежа, да е подходящо за здравословното му състояние, да е съобразено с индивидуалния профил на младежа, да предлага устойчивост на заетостта, да отговаря на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд, да дава възможност за индивидуалното развитие на младежа. Качественото предложение за младежите от 15 до 18 г. следва да бъде свързано преди всичко с връщане в образователната система, както и включване в продължаващо образование и обучение и чиракуване. Качественото предложение за обучение трябва да отговаря на възможно повече от следните критерии: да е съобразено с профила и нагласите на младежа, да е търсено на пазара на труда, да е обвързано с конкретно работно място.

Съгласно Препоръката на Съвета на ЕС, въвеждането на схеми за гаранции за младежта в отделните държави следва да бъде във възможно най-кратки срокове. В държавите-членки, които срещат сериозни бюджетни затруднения и в които дялът на неработещите и неучещи се младежи е твърде голям или процентът на младежката безработица е много висок, е възможно и поетапното въвеждане. Предвид ограничените финансови средства за изпълнение на активната политика за заетост в България и високото равнище на безработица сред младите хора, през 2014 г. Националната гаранция за младежта се прилагаше поетапно. С приоритет се финансираше обучение и заетост на младежите до 25 г. с основно и по-ниско образование (преждевременно напуснали образователната система), чиято регистрация в бюрата по труда бе с продължителност до 4-тия месец вкл. За младежите с висше и средно образование, с продължителност на регистрацията в бюрата по труда до 4-тия месец вкл., се финансираше започването на първа работа (стажуване).

През 2015 г. предстои пълното прилагане на Гаранцията за младежта, което практически означава отправяне на качествено предложение за работа, учене или връщане в образователната система на всеки младеж до 24 г. (вкл.), в рамките на 4 месеца от оставането му без работа или напускане на формалната образователна система. Пълното прилагане на Гаранцията за младежта изисква по-голямо финансиране, особено на мерки за интегриране на пазара на труда и обучение, предвид спецификите на младите хора с оглед насърчаване и подпомагане разкриването на работни места за млади хора.

В резултат от целенасочената работа с регистрираните безработни младежи, до 4-тия месец от регистрацията им, през 2014 г. бяха постигнати следните резултати:

- Броят на регистрираните безработни младежи до 29 г. към 31.12.2014 г. е 58 771, с 14 706 по-малко в сравнение с 31.12.2013 г. Тенденция на намаление бележи и броят на регистрираните безработни младежи до 24 г. – от 34 221 към 31.12.2013 г. на 25 000 към 31.12.2014 г.;
- Дялът на безработните младежи до 29 г. в общия брой безработни също намалява: 16.7% през декември 2014 г. при 19% през декември 2013 г. Тенденцията се отнася и за младежите до 24 г., чийто дял към 31.12.2014 г. е 7.1% (при 8.9% през декември 2013 г.);
- Средногодишното равнище безработица сред младежите под 25 г., по данни на Евростат, намалява от 28.4% през 2013 г. на 23.6% за 2014 г.;
- От общия брой новорегистрирани през 2014 г. безработни младежи до 24 г. (55 369), 29 850 (53.9%) са включени в обучение или заетост.

Данните от Наблюдението на работната сила (провеждано от Националния статистически институт) показват, че коефициентът на безработица сред младежите от 15 до 24 г. през 2014 г. намалява с 4.6 п.п. спрямо 2013 г. и през 2014 г. е 23.8%. Намаление (с 2.4 п.п.) бележи и коефициентът на икономическа активност сред лицата от посочената възрастова група, който през 2014 г. е 27.2%.

Данните от административната статистика на Агенцията по заетостта също показват намаление в броя на регистрираните безработни младежи през 2014 г., в сравнение с 2013 г., както общо за страната, така и по области.

Регистрирани безработни лица по области

ОБЛАСТ	към 31.12.2013 г.			към 31.12.2014 г.		
	Регистрирани безработни лица общо	от тях:		Регистрирани безработни лица общо	от тях:	
		до 24 год.	до 29 год.		до 24 год.	до 29 год.
1	2	3	4	5	6	7
За страната	386 177	34 221	73 477	351 051	25 000	58 771
Благоевград	22 690	1 936	4 369	21 523	1 499	3 776
Бургас	19 208	1 611	3 787	16 932	1 138	2 978
Варна	18 148	1 606	3 681	17 495	1 199	3 037
Велико Търново	12 400	994	2 121	11 195	749	1 691
Видин	8 330	859	1 683	8 825	688	1 525
Враца	16 028	1 748	3 371	15 654	1 400	2 925
Габрово	3 881	271	655	3 486	192	529
Добрич	11 406	865	1 796	10 464	674	1 565
Кърджали	10 082	530	1 213	9 051	351	896
Кюстендил	7 985	751	1 579	7 110	543	1 257
Ловеч	9 656	863	1 802	9 059	670	1 506
Монтана	12 549	1 264	2 488	12 584	997	2 153
Пазарджик	19 317	1 803	3 860	17 331	1 336	3 050
Перник	6 745	583	1 259	5 970	428	1 016
Плевен	19 197	1 823	3 548	17 645	1 274	2 734
Пловдив	30 632	3 083	6 701	27 281	2 312	5 516
Разград	9 788	632	1 336	8 966	473	1 036
Русе	10 995	779	1 726	8 250	436	1 100
Силистра	9 276	680	1 439	8 191	451	1 061
Сливен	15 731	1 877	3 757	13 978	1 426	3 030
Смолян	12 151	691	1 640	10 844	462	1 161

гр. София	22 225	1 330	3 933	19 707	1 076	3 402
Софийска	14 703	1 743	3 438	13 501	1 317	2 828
Стара Загора	15 327	1 656	3 522	13 809	1 110	2 594
Търговище	9 789	631	1 271	9 061	426	1 008
Хасково	14 299	1 408	2 964	12 368	866	2 022
Шумен	14 354	1 190	2 480	13 314	900	1 975
Ямбол	9 285	1 014	2 058	7 457	607	1 400

2.2. Партньорски подходи

За успешното и резултатно изпълнение на НПИЕГМ е предвидено да се работи в партньорство между изброените в Плана институции и организации. В тази връзка, в изпълнение на предвиденото в НПИЕГМ, със заповед на министъра на труда и социалната политика бе създаден Координационен съвет за изпълнение и мониторинг на НПИЕГМ. Председател на Съвета е министърът на труда и социалната политика, заместник-председател е ресорният заместник-министър в МТСП, секретар е националният координатор на Гаранцията за младежта за България, а секретариат – дирекция „Политика на пазара на труда и трудова мобилност“ в МТСП. В първоначалния състав на Съвета участват представители на министерствата на образованието и науката, на младежта и спорта, на икономиката, на регионалното развитие и благоустройството, както и представители на Националното сдружение на общините в Р България, представителните на национално ниво организации на работниците и служители, на работодателите, на младежките организации.

По предложение на ЕК, съставът на Координационният съвет бе допълнен с представители на Министерството на финансите, Националния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси (НССЕИВ) и с организации на български граждани, принадлежащи към етнически малцинства, представени в НССЕИВ.

На първото си заседание Съвета одобри Правилник за дейността си, в който са конкретизирани функциите, задачите, състава на Съвета, както и реда за провеждане на заседания, за гласуване и механизма за наблюдение и мониторинг на изпълнението на НПИЕГМ. Предвид допълването на състава на Съвета, по препоръка на ЕК, Правилникът също бе допълнен в частта, касаеща организациите, представени в състава на Съвета, и бяха включени НССЕИВ и с организации на български граждани, принадлежащи към етнически малцинства, представени в НССЕИВ.

За изпълнение на Националния план работиха ключовите институции и организации, описани в Плана, съобразно техните специфични функции. МТСП отговаряше за цялостната организация по изпълнението на НПИЕГМ. В качеството си на държавна институция, отговорна за планирането и осъществяването на националната политика за заетост, закрила при безработицата и действия на пазара на труда, МТСП имаше водеща роля в изпълнението на мерки за интеграция на младежите на пазара на труда. В изпълнението на ангажиментите по НПИЕГМ, МТСП бе подпомагано от Агенцията по заетостта (АЗ) – администрация към министъра на труда и социалната политика за изпълнение на държавната политика по насърчаване на заетостта, професионално ориентиране и обучение на възрастни, както и за извършване на посредническа дейност по информизиране и наемане на работа.

АЗ, посредством своите териториални структури, участва в изпълнението на мерки от двете области на интервенции по Националния план – активиране и включване на пазара на труда. Важни функции са възложени на АЗ по събирането и обобщаването на данните за регистрираните безработни младежи, както и относно работата с тях, в зависимост от продължителността на регистрацията им, образователната и професионалната им структура. АЗ, посредством териториалните си поделения (дирекции „Бюро по труда“), предоставя услуги за заетост на регистрираните безработни младежи, а на младежите, които не работят и не учат, но не са регистрирани в бюрата по труда – предоставя информация относно услугите за заетост.

Министерството на образованието и науката (МОН), като държавен орган отговорен за дейностите в областта на образованието, обучението и възпитанието в училищата, има съществена роля в изпълнението на мерки и реформи за осигуряването на достъп и качество на образованието и обучението, за превенция на ранното отпадане от образователната система, както и за връщането на младежите в нея. Два пъти в годината МОН трябваше да предоставя информация в МТСП за младежите, отпаднали рано от образователната система и за завършилите средно или висше образование, които не се обучават в следваща образователна степен.

Ангажиментите на МОН попадат предимно в първата област на въздействие по НПИЕГМ – ранни интервенции и активиране на младите хора, където е ангажирано и Министерството на младежта и спорта (ММС). ММС има важна роля в процеса на изпълнение на Гаранцията за младежта като поддържа контакти и осигурява сътрудничество, както с държавните органи, ангажирани с младежката политика, така и с неправителствени организации, чиято дейност е свързана с реализирането на политики за младежки дейности. ММС участва в процеса на планиране, изпълнение и отчитане на младежки политики, вкл. на областно и общинско ниво. Основен принос на ММС, посредством изпълнението на Националната програма за младежта, е финансиране дейността на услугата Младежки информационно консултантски центрове (МИКЦ) в страната. Активирането на неактивни младежи, които не работят и не учат, но не са регистрирани в ДБТ, е сред целите на Националната програма за младежта и задача за МИКЦ.

Важен партньор в процеса по активиране е Националното сдружение на общините в Р България, посредством общинските администрации, които ще бъдат работодатели на младежки медиатори по Национална програма „Активиране на неактивни лица“.

Сред важните партньори за изпълнение на НПИЕГМ са национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите. Техни представители участват в заседанията на Координационния съвет за изпълнение и мониторинг на НПИЕГМ, в качеството си на консултативни организации. Конкретен принос имат и посредством изпълнението на проекти, насочени към младите хора.

Не на последно място, организациите, представляващи интересите на младите хора (т.нар. младежки организации), които бяха привлечени като участници в Координационния съвет, също участват в изпълнението на НПИЕГМ посредством участието в Координационния съвет, но и с дейностите си, насочени за младежите в контекста на Структурния диалог.

Първата година от реализацията на НПИЕГМ бе свързана и с организационно-технически дейности, осъществени с оглед създаване на условия за изпълнение на предвидените в НПИЕГМ инициативи и реформи:

- Във всяко бюро по труда бе определена т.нар. фокусна точка – трудов посредник, който работи целенасочено с младежи. Директорите на ДБТ подпомагат изпълнението на НПИЕГМ в общините, които обслужват, а директорите на дирекции „Регионална служба за заетост“ подпомагат процеса на изпълнение за областите, които обслужват. Информация за осъществяване на контакт с тях е публикувана в сайта на АЗ: <http://www.az.government.bg/pages/mladezhka-garanciya/>;
- В електронните страници на МТСП и АЗ бяха създадени секции (банери), посветени на Гаранцията за младежта: http://www.mlsp.government.bg/bg/European_Guarantee_for_the_Youth/European_Guarantee_for_the_Youth.asp; <http://www.az.government.bg/pages/mladezhka-garanciya/>. Секциите съдържат информация, документи, връзки и др., отнасящи се до изпълнението на Гаранцията за младежта;
- Изготвена бе Инструкция за работа на трудовите посредници с безработни младежи за реализиране на дейностите, включени в НПИЕГМ. Трудовите посредници получиха методическо подпомагане за работа с Инструкцията и подобряване качеството на обслужване на младежите. Проведени са обучения на трудовите посредници, психолозите и кейс мениджърите от ДБТ за реализиране на дейностите, включени в НПИЕГМ;
- В резултат от работата на Координационния съвет и в изпълнение на планираното в НПИЕГМ, в началото на октомври 2014 г. бе подписано Национално рамково споразумение за реализация на НПИЕГМ. С подписването на споразумението организациите и институциите поеха ангажимент да работят в партньорство за разработване и реализиране на инициативи, мерки и дейности за активиране на младежи и за интегрирането им в обучение и/или заетост. Споразумението бе подписано от министрите на труда и социалната политика, на образованието и науката и на младежта и спорта, от президентите/председателите на национално представителните организации на работодателите, синдикатите и младежките организации, както и от Националното сдружение на общините в Р България.

През юни 2014 г. в Центъра за развитие на човешките ресурси и регионални инициативи, по проект „Подкрепа на МТСП на Р България за развитие на човешките ресурси в страните от Югоизточна Европа”, бе проведена конференция с международно участие на тема „Европейската гаранция за младежта – една година след препоръката на Съвета на ЕС“. Конференцията допринесе за популяризиране на НПИЕГМ, за оценка на старта на изпълнението му, вкл. от ЕК, както и за представяне на опита на други държави-членки на ЕС (Великобритания, Полша и Белгия) в прилагането на Гаранцията за младежта.

За популяризиране на НПИЕГМ Агенцията по заетостта проведе и допълнителни инициативи – „Отворени врати за младежи“ и Графити конкурс (описани в част 2.3 от доклада).

Не на последно място, за представянето и популяризиране на НПИЕГМ допринесоха и представители от Секретариата на Координационния съвет, националният координатор на Гаранцията за младежта, както и министърът на труда и социалната политика и ресорните заместник-министри, които представяха целите и приоритетите, както и резултатите от реализацията на НПИЕГМ на редица форуми, срещи, изслушвания в парламентарни комисии, конференции, семинари и др. Работата по информиране и популяризиране ще продължи и през настоящата година, вкл. в контекста на

информационните кампании по операции от ОП РЧР 2014 – 2020 г., насочени към младежите.

Провеждането на информационни кампании относно целите и същността на НПИЕГМ е сред ключовите ангажименти на партньорите по изпълнението на Националното рамково споразумение. В тази връзка национално представителните организации на работодателите:

- Информираха младежите за трудовите им права и задължения (вкл. посредством фирмите – членове на организациите при участието им в трудови борси и при преки контакти с младежите);
- По инициатива на работодателите, членуващи в организациите, участваха в процеса по идентифициране и установяване на контакт с младежите, които не работят и не учат и не са регистрирани в ДБТ;
- Разработиха и изпълниха проекти и програми за обучение и заетост на младежи, финансирани по реда на Националния план за действие по заетостта през 2014 г.;
- Презентираха и популяризираха НПИЕГМ при провеждането на специфични за организациите си инициативи и мероприятия, с цел привличане на младежите, които не работят, не учат и не са регистрирани в ДБТ, и насърчаваха интеграцията им на пазара на труда или връщането им в образователната система;
- Насърчаваха работодателите, членуващи в организациите да обявяват свободни работни места, вкл. за младежи, в ДБТ.

В контекста на партньорския подход при изпълнението на НПИЕГМ, представителите на организациите и институциите, отговорни за изпълнението на Плана, присъстваха на заседанията на Координационния съвет и участваха с принос, бележки и коментари по текстовете на Националното рамково споразумение.

Ефективното изпълнение на НПИЕГМ зависи в голяма степен от активността, отговорността и приноса на всяка една от страните, подписали Националното рамково споразумение. В тази връзка, Конфедерацията на независимите синдикати в България (КНСБ) и нейната младежка организация - Сдружение „Младежки форум 21 век“ активно участваха още в етапа на разработване на Плана и дейността им продължи активно и в работата на Координационния съвет. В съответствие с НПИЕГМ и съобразно поетите с Националното рамково споразумение ангажименти, КНСБ участва в изпълнението на Плана с действия по следните ангажименти:

- Информира младежите за трудовите им права и задължения;
- Участва в процеса по идентифициране и установяване на контакт с младежите, които не работят и не учат и не са регистрирани в дирекциите „Бюро по труда“;
- Разработи и изпълни проекти за обучение и заетост на младежи;
- Популяризира НПИЕГМ с оглед привличане на младежите, които не работят, не учат и не са регистрирани в дирекции „Бюро по труда“ и насърчаване на интеграцията им на пазара на труда или връщането им в образователната система.

Конкретните дейности, реализирани от КНСБ, съвместно с Младежки форум 21 век през 2014 г., в изпълнение на ангажиментите, поети в Националното рамково споразумение, са следните:

- Разработване на пакет от информационни материали за популяризиране на НПИЕГМ сред младите хора.

- Проведени са 15 младежки информационни кампании чрез Мобилен информационен младежки център в 12 общини (Бургас, Варна, Велико Търново, Габрово, Ловеч, Пловдив, Разград, Русе, Смолян, София, Стара Загора и Ямбол) в периода април - октомври 2014 г., с участието на над 3 000 младежи.

Основните цели на информационните кампании бяха: популяризиране на НПИЕГМ сред широк кръг от млади хора; идентифициране на младежи, които са неактивни, не учат и не работят и мотивирането им да се регистрират в ДБТ с оглед насърчаване на интеграцията им на пазара на труда или връщането им в образователната система. В рамките на кампаниите младежите, посетили мобилния информационен център, имаха възможност да получат безплатна трудово-правна консултация от юристите на КНСБ, както и пакет от информационни материали „Моето първо работно място“. Пакетът включва 9 тематични листовки, достъпни и в електронен вариант на <http://mfwp.labour-bg.net>, а именно: Искам да постъпя на работа; Започвам работа; Възнаграждението на моя труд; Защита от рискове на работното място и в живота – задължително осигуряване; Работно време; Безопасен труд; Работа в чужбина; Веднъж постъпил на работа мога ли нещо да променя? и Кой следи за правата на работещите.

Информационната кампания, проведена на 11 октомври 2014 г. в гр.Смолян, посветена на Световния ден за достоен труд, е реализирана съвместно с експерти от ДБТ и посетена от над 200 младежи, мнозинството от които без предварителна информация за услугите, предоставяни от бюрата по труда, както и незапознати с Гаранцията за младежта. Съвместната работа между експертите от КНСБ и ДБТ е добра практика, която може да се разпространи през 2015 г. и в други общини/градове.

Информационната кампания в гр. Смолян съпътстваше обучение на тема „Пазара на труда и младите хора – политики и актуални програми“ (10-12 октомври 2014 г.). В обучението участваха около 40 младежи от цялата страна, работодатели, представители на Община - Смолян, ДБТ-Смолян, Регионална инспекция по труда и др.

- Проведени обучения на регионалните структури на КНСБ и Младежки форум 21 век относно същността на Гаранцията за младежта и поетите ангажименти за изпълнението на НПИЕГМ. Определени бяха 27 контактни лица от регионалните структури, които имат ангажимента да информират младите хора от съответния регион за НПИЕГМ и възможностите, които той им предоставя с цел по-бърза интеграция и реализация на пазара на труда.

- НПИЕГМ бе презентирани и популяризиран и в рамките на няколко организирани дискуссионни форуми:

- Кръгла маса на тема „Младите жени и съвместяването на трудовия и семеен живот в обществения транспорт на столицата“, организирана съвместно със Съюза на транспортните синдикати в България към КНСБ на 1 август 2014 г. в гр.София с участието на 40 души.
- Заключителен форум “Европейското лице на София: качествени работни места за качествени услуги в сектора на обществения транспорт”, организиран съвместно със Съюза на транспортните синдикати в България към КНСБ на 27 октомври 2014 г. в гр.София с участието на 50 души. В резултат на форума и в рамките на проект „Младежко партньорство за европейско качество на обществения транспорт в столицата“ (Програма Европа - 2014 г. на Столична община) бе подписан и Меморандум за сътрудничество между Младежки форум 21 век и Столична община.
- Национална младежка конференция „Европейска гаранция за младежта - възможности и перспективи“, проведена на 7 ноември 2014 г. в гр.София.

Участие във форума взеха около 70 младежи от цялата страна, както и представители на МОН, МТСП, ММС, АЗ, работодателски организации, Национален младежки форум, кариерни центрове и др. В рамките на конференцията бяха представени и резултатите от проведеното анкетно проучване относно информираността на младите хора за изпълнението на Европейската гаранция за младежта в България, както и реализирана младежка акция в подкрепа на кандидатурата на Варна за Европейска младежка столица за 2017 г. Форумът приключи с приемането на заключителен документ с конкретни препоръки към отговорните институции в страната, целящи достойна реализация на младите хора в България.

- С цел успешна трудова реализация, КНСБ проведе професионално ориентиране на 2 000 младежи от цялата страна.

- По инициатива на КНСБ, в сътрудничество с Института за социални и синдикални изследвания към КНСБ, в периода август – ноември 2014 г., бе проведено анкетно проучване относно информираността на младите хора за реализацията на Европейската гаранция за младежта в България. Резултатите от анкетното проучване показват, че около 60% от анкетираните изобщо не са чували за Гаранцията за младежта или нямат представа за същността ѝ. Резултатите дават основание да се засили партньорството на всички институции (в т.ч. местната власт, социалните партньори и младежките организации) за популяризиране и информиране, както и за реално изпълнение на Гаранцията за младежта за постигане на заложените в НПИЕГМ цели.

Сред приоритетните задачи, в контекста на партньорските подходи, през 2015 г. предстои разработването на методология за идентифициране и активиране на младежи, които не работят, не учат и не са регистрирани в ДБТ.

2.3. Ранни интервенции и активиране

Важна област в работа с младите хора е свързана с ранните интервенции и тяхното активиране. Ранните интервенции по отношение на младежите са свързани с намаляване и/или предотвратяване на причините, водещи до попадането на младите хора в групата на неактивните лица. Активирането на младежите, които не работят, не учат и не са регистрирани в ДБТ, за последващото им включване в заетост, може да бъде предшествано от:

- Връщане в образователната система;
- Регистриране в ДБТ;
- Участие в трудови борси, образователни панаири и др. неформални събития;
- Използване на възможностите, предоставяни от частните трудови посредници.

Намаляването дела на преждевременно напусналите образователната система е свързано с реализирането на мерки и политики, като: изграждане на система за ранно предупреждение; организирането и провеждането на информационна политика спрямо младите хора във връзка с избора на професия и кариерно развитие; въвеждане на различни форми на обучение за привличането и задържането на застрашените от отпадане или вече отпаднали от училище. Основна институция, отговорна за осъществяването на инициативите и мерките в тази насока, е Министерството на образованието и науката (МОН). В изпълнение на целта от Националната програма за развитие: България 2020 за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система под 11% в края на периода и свързаните с това дейности в НПИЕГМ, през 2013 г. Правителството на Р България прие Стратегия за превенция и намаляване дела на отпадащите и преждевременно напусналите на образователната

система (2013 - 2020), а през 2014 г. –План за нейното изпълнение за 2014-2015 г. В изпълнение на Плана, в края на 2014 г. се проведеха работни срещи по райони на планиране с участието на над 750 представители на заинтересованите страни, вкл. кметове, заместник-кметове, експерти от общините; директори и учители от професионални училища; представители на местните организации на бизнеса; на дирекциите „Бюро по труда“ в общините; на териториалните администрации на Агенцията за социално подпомагане. Бяха споделени добри практики в процеса на издирването, информирането, задържането и реинтегрирането на ученици до завършване на клас над основно образование и/или средно образование; очертах се функциите на отделните заинтересовани страни, вкл. на местния бизнес и на представителите на педагогическите колегии. Специално внимание беше отделено на възможностите за придобиване на I степен на професионална квалификация в училища след VI клас и в гимназия (за учениците със специални образователни потребности); на училищните програми за намаляване на отпадането и за насочването на учениците в риск от отпадане към подходяща професионална квалификация; на училищните практики за регистриране на учениците, застрашени от отпадане и работата с тях за задържането им; на мерките за реинтеграция.

За увеличаване на възможностите за участие в различни обучения в началото на 2014 г. МС одобри Националната стратегия за учене през целия живот (2014 – 2020), а през април т.г. бе приет и План за изпълнението ѝ. С Решение от 02.10.2014 г. МС одобри и актуализиран проект на Стратегия за развитие на висшето образование в Република България (2014-2020 г.), както и План за действие на мерките по Стратегията. Стратегията е предложена на НС за приемане, след което ще се прилага и Планът ѝ за действие.

С цел подобряване достъпа на неграмотни и слабограмотни лица до пазара на труда се развива и разширява системата за ограмотяване на възрастните чрез проект “Нов шанс за успех”, реализиран по ОП РЧР. Ключова цел по проекта е организиране на курсове за ограмотяване и за изучаване на учебното съдържание за V, за VI и за VII клас от прогимназиалния етап на основното образование. По проекта е създадена методология за обучение на възрастни – учебен план, учебни програми, обучителни пакети за обучаеми, насоки за провеждане на обучението за учители. Квалифицират се учители по андрагогия. Целеви групи по проекта са неграмотни и слабограмотни лица на възраст над 16 години (16 368 бр.). Финансирането на проекта е по схема BG051PO001-4.3.01, в размер на 16 115 000 лв.). По проекта “Нов шанс за успех” е създаден организационен модел за отваряне на училищната система към неформалното образование и реализиране на стратегията за учене през целия живот. Разработена е цялостна педагогическа система за съдържателно осигуряване на обучението на неграмотните и слабограмотни лица над 16 години, която включва учебни планове, учебни програми, учебни и насърчителни материали за обучаемите, методически насоки за учителите по всички учебни предмети.

В организираният по проекта курсове за ограмотяване и за усвояване на учебното съдържание за класове от прогимназиалния етап, през периода 2012-2014 година са включени 16 386 обучаеми, от които 11 699 са завършили успешно. Те са придобили основни знания и съвременни ключови компетентности, чрез които са увеличени шансовете им за реализация на пазара на труда. Индивидуалните резултати на обучаемите са оценени чрез стандартизирани тестове, които са основание за издаване на удостоверения за успешно завършено обучение, даващи им права за продължаване на обучението в курсове за квалификация и в прогимназиалния етап на училищното образование.

Обучението във форми, различна от дневната, подпомага процеса на задържане на учениците, които не могат да посещават учебни занятия в дневна по различни причини: социални, семейни, здравословни, образователни. Към 06.02.2015 година по данни от АДМИН през учебната 2014/2015 година в други форми на гимназиалната степен са записаните във:

- вечерна форма – над 6 600 ученици;
- заочна форма – над 12 700 ученици;
- индивидуална форма по здравословни причини – над 200 ученици.

През 2013 г. с изменение и допълнение на Закона за народната просвета беше регламентирана комбинираната форма на обучение, като част от мерките за осигуряване на подкрепяща среда за ученици със специални образователни потребности, направени бяха и промени в Правилника за прилагане на Закона за народната просвета (ДВ, бр. 43 от 2014 г., в сила от 23.05.2014 г.) за определяне реда и условията за прилагането на тази форма към ученици със специални образователни потребности, които се обучават по индивидуални образователни програми и за които училищният екип за подпомагане препоръчва тази форма на обучение.

Данните за учебната 2014/2015 година за ученици със специални образователни потребности от гимназиална степен, записани във форми, различни от дневната, са следните: в индивидуалната форма са записани 23 ученици от специални училища; в комбинирана – 31 ученици със специални образователни потребности.

Изменен и допълнен бе и Законът за професионалното образование и обучение (ДВ бр. 61 от 25.07.2014 г.). В съответствие със Закона за професионалното образование и обучение (изм. и доп. ДВ, бр. 61 от 25 юли 2014 г.) междуведомствена работна група разработи проект на наредба за валидиране на професионални знания, умения и компетентности. Наредба № 2 за реда и условията за валидиране на професионални знания, умения и компетентности бе утвърдена от министъра на образованието и науката на 13.11.2014 г. (публикувана в Държавен вестник бр.91/21.11.2014 г.).

По проект „Нова възможност за моето бъдеще“, изпълняван от МОН, се тества система за валидиране на знания и умения, придобити чрез неформално или самостоятелно учене, за което хората не притежават документ. Въвеждането на системата за валидиране ще даде възможност на безработни, включително младежи, на отпаднали от образователната система или заети, които искат да „легализират“ уменията си в различни области, да получат държавно признати документи за съответната професионална квалификация. В рамките на проекта, 4 845 българи са пожелали да започнат процедура за признаване на уменията им, придобити извън системата за професионално образование и обучение. Най-голям интерес към това да получат документ за уменията си, придобити по неформален път, проявяват хората на възраст 35-44 г. (30.18% от всички кандидати), следвани от възрастовата група 25-34 г. (28.5%), а желаещите от възрастовата група 15 – 24 г. (13.37%) се нареждат на 4-то място.

В контекста на планираните реформи за ранни интервенции и подобряване на достъпа до обучение, през октомври т.г. МС одобри Стратегия за развитие на професионалното образование и обучение в България (2015-2020 г.). Стратегията съдържа основните приоритетни направления, насочени към реформиране на професионалното образование и обвързването му с потребностите на пазара на труда: подобряване на възможностите за достъп до професионално образование и обучение; въвеждане на обучение чрез работа (дуално обучение), което е нормативно въведено в Закона за професионалното образование и обучение.

Със заповед на министъра на образованието и науката през септември 2014 бе създадена междуведомствена работната група за изготвяне на проект на Наредба за организация на обучение чрез работа (дуално обучение), която да определи условията и редът за провеждане на обучение чрез работа (дуално обучение). Проектът на наредбата за организация на обучение чрез работа (дуално обучение) е в процес на разработване и след провеждане на обществени консултации и обсъждания наредбата предстои през 2015 г. да бъде утвърдена от министъра на образованието и науката и съгласувана от министъра на труда и социалната политика.

Със заповед на министъра на образованието и науката през септември 2014 г. бе създадена междуведомствена работната група за изготвяне на проект на Наредба за осигуряване на качеството в професионалното образование и обучение. Проектът на наредбата за осигуряване на качеството в професионалното образование и обучение е в процес на разработване и след провеждане на обществени консултации и обсъждания наредбата предстои през 2015 г. да бъде утвърдена от министъра на образованието и науката и съгласувана от министъра на труда и социалната политика, министъра на икономиката, министъра на младежта и спорта, министъра на културата и министъра на земеделието и храните.

По проект „Система за кариерно ориентиране в училищното образование“, изпълняван от МОН, към 31.10.2014 г. в програми по кариерно ориентиране са включени общо 524 322 ученици от I - XII клас, от които 388 513 ученици са взели участие в дейности по кариерно ориентиране, а 135 809 ученици са завършили програми за кариерно ориентиране. Предварително планирания общ брой ученици, които следва да бъдат включени в програми за кариерно ориентиране за целия период на проекта е 502 779. Към 31.10.2014 г. е постигнато 104% изпълнение.

Създадени са трейлъри към 30-те тематични филма за кариерно ориентиране, които предстои да бъдат качени на сайта на проекта. Издаден е наръчник на кариерния консултант, който е предоставен на 28-те центрове за кариерно ориентиране за разпространение в системата на училищното образование. В процес на създаване е Национален портал за кариерно ориентиране на учениците. Продължава разработването на информационно-търсеща система за кариерно ориентиране на учениците, в рамките на която са разработени и стандартизирани за български условия тестове за кариерно ориентиране на учениците от VII/VIII и XI/XII клас. Подготвени са 6 каталожни брошури на професиите, които ще бъдат предоставени на всички видове училища от системата на средното образование.

През отчетния период в МОН стартира проект „Швейцарска подкрепа за въвеждането на принципите на дуалното обучение в системата на българското професионално образование“ по Българо-швейцарската програма. Проектът се изпълнява в периода 2014-2019 г. с цел създаване на национален модел и капацитет за дуално обучение в професионалното образование. Предвижда се разработването на учебни планове и програми за дуално обучение и обучение на обучители-учители от професионалните училища и наставници от бизнеса.

В изпълнение на Национални програми (НП) за развитие на средното образование през 2014 г., част от които са елементи и от НП ИЕГМ, беше постигнато следното:

По НП „Модернизиране на системата на професионалното образование“ се финансират 38 проекта на обща стойност 3 000 000 лв. за подобряване на материалните условия в професионалното образование и обучение; за оборудване на кабинети и работилници със съвременни технически средства; за осигуряване на по-добри условия при

практическата подготовка на учениците в близка до производствена среда условия, съвместно с реалния бизнес;

По модул „Достъпна архитектурна среда“ от НП „Модернизация на материалната база в училище“ през 2014 г. средствата бяха увеличени от 800 000 на 1 000 000 лева и се финансират 31 проекта на държавни училища за изграждане и ремонтване на съоръжения, специални рампи, санитарни възли и други за по-добър достъп на учениците със специални образователни потребности;

По мярка „Без отсъствия“ от НП „На училище без отсъствия“ от финансираните общо 118 проекта, 24 са от професионални гимназии и 1 – от гимназия, насочени към реализирането на училищни програми и мерки за задържане и реинтегриране на учениците в риск от отпадане поради натрупани отсъствия.

Като партньор в изпълнението на НП ИЕГМ, ММС също участва в мерките по активиране на младите хора на пазара на труда, дейност, в чието осъществяване пряко участват Младежките информационно –консултантски центрове (МИКЦ). Функционирането на центрoвете се финансира по подпрограма 1: „Развитие на мрежата от информационно-консултантски центрове“ на Национална програма за младежта (2011-2015).

Изпълнението на услугата МИКЦ през 2014 г. бе съпроводено с административни действия, свързани с прехвърлянето на сектора на младежта от Министерството на образованието, младежта и науката в Министерството на младежта и спорта (през м. януари 2014 г.). в края на месец януари 2014 г. Министерският съвет прие Актуализирана Национална програма за младежта², изготвена в съответствие с инициативата Гаранция за младежта. В програмата бе формулирана нова цел – активиране на младите хора, които нито учат, нито работят и мотивирането им за включване в образование, обучение и заетост. Непосредствено след приемането на актуализираната програма, министърът на младежта и спорта утвърди годишните ѝ приоритети, а именно – насърчаване на младежката заетост, насърчаване на младежката работа и насърчаване на младежкото доброволчество.

Практическото изпълнение на Програмата (отварянето ѝ за кандидатстване) бе свързано и с изготвяне и актуализиране на Наредба за условията и реда за финансово подпомагане на младежки дейности, в която са разписани правилата за финансиране на проекти и администрирането на Програмата. Наредбата бе съгласувана с Министерството на финансите и утвърдена от министъра на младежта и спорта през м. юли 2014 г. и в началото на август 2014 г. ММС стартира процедурата за кандидатстване с проекти за 2014 г. по Национална програма за младежта (2011-2015).

За предоставяне на услугата МИКЦ кандидатстваха неправителствени организации, специално изискване към които е да притежават опит в работата с млади хора и предоставянето на услуги за тях. Тематичният спектър на услугите и дейностите на МИКЦ-овете е широк – професионална реализация, кариерно ориентиране, насърчаване на предприемачеството, гражданска активност, младежки кампании и инициативи, неформално образование, доброволчество, здравословен начин на живот и превенция на зависимости, социално включване и др. Специално планирани са и дейности, насочени към млади хора в неравностойно положение и риск.

Проектите за изграждане и развитие на МИКЦ се реализират в партньорство с местните власти (общинска или областна администрация), както и с други местни структури и

---

² Приета с РМС № 48 от 31.01.2014

институции, работещи с младежи, като някои МИКЦ са привлекли за партньори други местни неправителствени организации, работещи за подкрепа на младите хора. Основна цел в работата на центровете е в дейностите им да бъдат обхванати максимален брой младежи, не само от областния град, на чиято територия е разположен центърът, а и от по-малките общини в региона.

В резултат от проведената процедура са одобрени общо 32 проекта на организации, които ще осъществяват услугата МИКЦ в 27 областни градове на страната. В областните центрове с най-голям брой млади хора (София, Пловдив, Бургас, Варна) има повече от един МИКЦ. За област Разград няма избрана организация, която да изпълнява проект за МИКЦ, тъй като не е подаден проект от тази област. През м. декември организациите получиха официално своите договори и авансово плащане по тях. Общият финансов ресурс, който ще бъде инвестиран (за 2014 г. и 2015 г.) в дейността на центровете, е 1 185 713 лв. По-голямата част от избраните организации, които изпълняват функциите на МИКЦ, стартираха своите дейности през м. декември 2014 г., а малка част от тях - през януари 2015 г.

Очакваните резултати са свързани с предоставянето на услуги от МИКЦ на поне 100 000 млади хора от 15 до 29 г. през 2015 г., като в това число влизат информационни услуги, консултантски услуги, обучения и услуги за организиране на свободното време на младежите. За целта всеки един от екипите на МИКЦ притежава квалифициран екип от специалисти с опит в съответните области.

Един от възможните подходи за активиране на младежи, които не работят и не учат е регистрацията им в ДБТ за ползване на предоставяните там услуги за заетост. В тази връзка, макар и ДБТ да не работят с нерегистрирани лица, предоставят информация за предоставяните от тях услуги. Информацията се предоставя, както в самите бюра по труда, така и посредством инициативи, организирани и провеждани от АЗ и от ДБТ. В тази връзка, през 2014 г. АЗ, посредством ДБТ организира и проведе 28 специализирани младежки трудови борси. Трудовите борси са практика, ефективна при неформалното срещане на интересите на работодатели и на младежи, търсещи работа, включително без посредничеството на бюрата по труда. В рамките на трудовите борси работодателите и младежите, желаещи да се трудят, имат възможност да се срещнат без предварителни ангажименти и задължения. В младежките трудови борси през 2014 г. са участвали 4 018 младежи до 29 г. (от тях 1 907 до 24 г.) и 2 538 от тях са започнали работа след участието си в трудова борса (655 от започналите работа са младежи до 24 г.). 41.5% от започналите работа младежи не са били регистрирани в ДБТ, което дава основание да се счита, че трудовите борси са добър инструмент за активиране на неактивните младежи.

Друг инструмент на активната политика на пазара на труда за активиране на неактивни лица, вкл. Младежи, е Национална програма „Активиране на неактивни лица“. Основна цел на Програмата е активиране и включване на пазара на труда на неактивни, в т.ч. обезкуражени лица и младежи до 29 г., които не работят, не учат и не са регистрирани в дирекции „Бюро по труда“ (ДБТ), и на безработни лица, посредством индивидуално и групово прилагане на инструменти и услуги за привличането и мотивирането им да се регистрират в ДБТ и насърчаване на включването им в обучение, връщане в образователната система и/или заетост. По програмата, включително с подкрепата на назначените в ДБТ ромски медиатори, са активирани (регистрирани в ДБТ) повече от 3 хил. младежи до 29 г. (от тях 2 104 младежи до 24 г.). в изпълнение на ангажиментите, поети от МТСП с подписването на Националното рамково споразумение, в края на 2014 г. Програмата бе допълнена с нов под-компонент за „младежки медиатори“ в рамките на компонент „Работа с неактивните лица“. Допълненията в Програмата касаят

наемането на младежки медиатори в общинските администрации на общини, с висок брой неактивни младежи, които не работят и не учат. Младежките медиатори ще бъдат млади образовани хора, които ще идентифицират и достигат до неактивните младежи в общността и ще ги мотивират, подпомагат, насочват към интеграция на пазара на труда или включване в обучение/образование. За изпълнението на новите дейности по Програмата е осигурено финансиране в рамките на Националния план за действие по заетостта през 2015 г. По Програмата работят и психолози и мениджъри на случай, чиято дейност е описана в рамките на действията за интегриране на пазара на труда.

През м. ноември 2014г. Агенцията по заетостта реализира и нова инициатива - „Отворени врати за младежи”. Целта на инициативата бе информиране на младежите, които не са регистрирани в ДБТ, за услугите на бюро по труда, популяризиране на Европейската гаранция за младежта, НПИЕГМ, както и на германската програма за професионално обучение „Работата на моя живот”. 11 095 младежи са участвали в Седмицата на отворените врати, от които 7 775 – учащи, 2 811 – безработни и 529 – заети. Всички младежи са имали възможност да разговарят със специално обучените трудови посредници, които всекидневно консултират и мотивират младежи до 29-годишна възраст, както и с EURES асистентите, предлагащи възможности за реализация в чужбина.

През месеците юли, септември и октомври 2014 г., в различни бюра по труда в страната (Възраждане в гр. София, гр. Видин и гр. Айтос) се проведе и друга нестандартна инициатива - конкурси за рисуване на графити, организиран от АЗ, в партньорство със Сдружението за младежка култура и съвременни изкуства „Радар“. Инициативата бе проведена под мотото „Европейска гаранция за младежта“, а темата на конкурсите бе: ЗАЕТОСТ.BG, НЕ ДАВАЙ ЗАЕТО – БЪДИ ЗАЕТ!

За рисуването на графитите бе предоставена фасадна ограда или стена, които се превръщат в платно за изява на талантивите млади участници – младежи до 29 години от различни градове на страната. Предизвикателство за тях бе да реализират в цвят своите идеи, посредством което обновиха пространството с авторски графити. Инициативата постигна идеята на АЗ да популяризира предвидените в НПИЕГМ мерки и действия за насърчаване на младите хора към включване в работа или продължаване на образованието и да скъси по нетрадиционен начин дистанцията между бюрата по труда (които представляват държавна институция) и българските младежи за активен избор за бъдещето им.

Основно предизвикателство в работата с неактивните младежи е тяхното идентифициране и достигане, за да се определят техните потребности, пречки пред активността им и за да се определят начините/възможностите за активирането им. В тази връзка ще бъдат използвани резултатите от национално представително проучване, проведено по поръчка на Уницеф България - „Оценка на състоянието и анализ на профила на юношите и младежите, които не работят, не учат и не се обучават (NEETs)”. Проучването бе проведено сред млади хора на възраст от 15 до 24 г. За провеждането му бяха осъществени поредица от количествени и качествени проучвания сред юноши и младежи, както и сред представители на заинтересованите институции, чиято крайна цел бе извеждането на конкретни препоръки за ефективно справяне с феномена NEETs.

Целта на проучването е да идентифицира обхвата на феномена NEET и профила на подрастващите и младите хора, които не работят, не учат и не се обучават, както и да анализира факторите и детерминантите, които водят до този проблем. Крайната цел е да се постигне по-добро разбиране на специфичните потребности на групата млади

хора, които попадат в категорията NEET, да се идентифицират бариерите и пречките, за да могат да бъдат направени конкретни предложения за приемане на политики и конкретни интервенции. Резултатите от проучването, които Уницеф предстои да оповести официално, ще бъдат използвани за планиране и изпълнение на мерки за достигане и активиране на неактивните младежи.

2.4. Подкрепящи мерки за интегриране на пазара на труда

Равнището на безработица сред младите хора в страната е високо. То се дължи на ниско или неподходящо образование, липса на професионална квалификация, липса на професионален и/или трудов опит, липса на ключови умения и трудови навици, преждевременно напускане на училище, както и загубата на трудова мотивация поради продължителен престой без работа, ниска активност. Предвид изброените причини ЕК препоръчва целенасочени действия спрямо младите хора, подпомагащи тяхната реализация на пазара на труда. Действията са разнообразни и обхващат:

- Обучение за придобиване на професионална квалификация и/или ключови компетентности, търсени на пазара на труда;
- Подкрепа за намиране на работа на първичния пазар на труда;
- Подкрепа за създаване на работни места за наемане на безработни младежи, регистрирани в бюрата по труда;
- Осигуряване на стажуване на работно място за младежи с образование и квалификация;
- Осигуряване на чиракуване за младежи с ниско равнище на образование и без квалификация;
- Субсидиране на временна заетост;
- Предоставяне на услуги от мрежата на европейските служби за заетост (EURES);
- Подкрепа за стартиране на собствен бизнес от младите хора с високо образование и квалификация, които имат мотивация и бизнес идеи.

Подкрепящите мерки за интегриране на пазара на труда включват конкретни мерки и програми, даващи възможност на младите хора да започнат първа работа, да стажуват, чиракуват, да се обучават на работното място или да участват в друга форма на обучение. При изпълнението на мерките за интеграция на пазара на труда, младежите са приоритетна целева група за включване във всички, подходящи за тях, програми и мерки.

Изпълнението на действия и инициативи за интегриране на пазара на труда на младежите до 29 г., регистрирани в ДБТ, стартира в началото на 2014 г., с мерки и програми, финансирани със средства от държавния бюджет. Сред първите инициативи, изпълнени по приетия в края на декември 2013 г. НПИЕГМ, бе нормативното въвеждане на договора за стажуване. С промени в Кодекса на труда³ от март 2014 г. бе регламентирано въвеждането на договор с условие за стажуване, който спомага за осигуряване на качествени стажове и защита на трудовите права на стажантите.

---

³ Чл. чл. 233а, 233б, 233в

Трудовите посредници от дирекциите „Бюро по труда“ информират всеки младеж относно Европейската гаранция за младежта, предоставяните услуги и възможности за реализация на пазара на труда. При провеждане на индивидуалните консултации, трудовите посредници в ДБТ предоставят на младежите информационни брошури за Европейската гаранция за младежта, както и за възможността за участие в Ателие за търсене на работа. Младежите до 24 г. (вкл.) попълват анкетна карта за информираността си относно Европейската гаранция за младежта. От м. април 2014 г. 37 643 от новорегистрираните младежи в ДБТ до 24г. (вкл.) са попълнили анкетата. На въпроса „Знаете ли какво представлява инициативата „Гаранция за младежта“?“, отговорилите с „Да“ са 36 301 (96.4%) младежи, с отговор „Не“ – 1 342 (3.6%) младежи.

На всеки новорегистриран безработен младеж се изготвя индивидуален план за действие в деня на регистрацията, който се актуализира в процеса на съвместна работа. При индикатор за 2014 г. 75 000 изготвени индивидуални планове за действие, до 31.12.2014г. са изготвени 111 327 индивидуални планове.

Съгласно Плана, на младежите се предлага работа (субсидирана или на първичния пазар на труда) или обучение (обучение за професионална квалификация, за придобиване на ключови компетентности; за продължаване на образованието) до края на 4^{-тия} месец от регистрацията им в бюрата по труда. Предложението се определя от профила на всеки младеж и е основано на индивидуалния му план за действие.

През периода януари – декември 2014 г. трудовите посредници в бюрата по труда са предоставили ежемесечно консултантски услуги, включващи подпомагане за самостоятелно търсене на работа, консултиране за професионално развитие, консултиране за работа по междуправителствени спогодби и EURES, информиране за обявени свободни работни места и изискванията за заемане, консултиране за програми и мерки за заетост и обучение, консултиране за възможностите за включване в проекти на ОП РЧР, насочване за включване в групови мероприятия за професионално ориентиране и мотивиране на всички младежи до 29 години, регистрирани в бюрата по труда. Броят на предоставените консултации за периода надхвърля 170 хил. консултации.

През 2014 г. 43 173 младежи до 29 г. са започнали работа на първичен пазар на труда (от тях 18 559 са младежи до 24 г.), при заложен индикатор за 2014 г. в НПИЕГ от 7 500 младежи устроени на първичен пазар на труда. Постигнатият добър резултат е следствие от подобрените организация и качество на предоставяните посреднически услуги по заетост.

През 2014 г. продължи реализацията на програми и мерки по Закона за насърчване на заетостта (ЗНЗ), насочени към младежите, доказали своята ефективност. На работодатели, които разкриват работни места за наемане на безработни младежи до 29-годишна възраст се предоставят субсидии за трудови възнаграждения на наетите младежи, както и за разходите за социални осигуровки за сметка на работодателя.

Обучението в реална работна среда и стажовете са от изключително значение за младите хора, тъй като им предоставят възможност да придобият умения и професионален опит. 259 младежи до 29 г. (от тях 149 до 24 г.) са включени в стажуване през 2014 г.

През периода януари - декември 2014 г. продължи действието на схемите и проектите на ОП РЧР 2007 – 2013 г., по които са устроени на работа 8 025 младежи до 29 г. (от тях 4 661 са младежи до 24 г.). Показателят за 2014г. бе 1 270 младежи.

През 2014г. 6 869 младежи до 29 г. са включени в програми и мерки за заетост, стажуване и чиракуване, финансирани със средства от държавния бюджет (от тях 3 596 са младежи до 24г.). Допълнително 4 262 младежи до 29 г. (от тях 2 414 са младежи до 24 г. вкл.) са включени в обучение за придобиване на професионална квалификация или ключови компетентности.

През 2014 г. младежите се включват в обучение и заетост, както по специализираните за тях програми и мерки, така и по всички останали, подходящи за тях, които се реализират със средства от държавния бюджет: програма „Старт на кариерата” и насърчителни мерки по Закона за насърчаване на заетостта (чл. 36, ал. 1, чл. 36, ал. 2, чл.36а, чл.36б, чл.41, чл.41а). През 2014г. продължава реализирането съвместно със социалните партньори на проекти, в които са се включват в обучение и заетост младежи до 29-годишна възраст.

През периода 01 - 31.12.2014г. 1 086 младежи до 29 г. (от тях 620 до 24 г.) са включени в мотивационно обучение, финансирано със средства от държавния бюджет.

От началото на 2014г. до 31.12.2014г. 22 351 младежи до 29 г. (от тях 12 785 младежи са до 24 г.) са участвали в Ателиета за търсене на работа, към бюрата по труда, където са усвоили знания и умения за търсене на работа и представяне пред работодател.

Психолозите в ДБТ, назначени по Национална програма „Активиране на неактивни лица“ са предоставили услугата индивидуално психологическо консултиране на 1 721 младежи до 29 г. вкл. (от тях 944 са младежи до 24 г. вкл.). Кейс мениджърите са подпомогнали за трудова реализация и/или връзка с други институции 2 335 младежи до 29 г. вкл. (1 154 са младежи до 24 г. вкл.).

Като цяло, почти 15 хил. младежи до 29 год. (в т.ч. 8 хил. младежи до 24 год.), са работили по програми, мерки и схеми за субсидирана заетост, чиракуване и стажуване, финансирани, както с държавния бюджет, така и със средства от ЕСФ (по ОП РЧР 2007 – 2013 г.). Сред програмите, мерките и схемите, осигурили най-голяма заетост за младежи през 2014 г. са:

- Национална програма „Старт на кариерата“: по програмата са включени 878 младежи до 29 г. Програмата дава възможност на младежи със завършено висше образование, до 29-годишна възраст, в рамките на 9 месеца да придобият трудов стаж и опит по своята специалност чрез работа в публичната администрация;
- Национална програма „От социални помощи към осигуряване на заетост“: в програмата са включени 4 021 младежи до 29 г. В Програмата се осигурява временна заетост в обществено полезни дейности на продължително безработни лица, получаващи социални помощи, както и заетост в аварийни групи за преодоляване на бедствия;
- Регионалните програми за заетост и обучение са дали възможност за заетост на 245 младежи до 29 г. Регионалните програми за заетост са специфичен инструмент за решаване на проблемите на местните пазари на труда;
- По Национална програма „Сигурност“ са включени 571 младежи до 29 г. По програмата се осигурява заетост в дейности по опазване на обществения ред;
- По схема „Първа работа“ в заетост са включени 1 074 младежи до 29 г. По схемата се осигурява заетост на безработни младежи до 29-годишна възраст. На работодателите, наели безработни младежи от 6 до 12 месеца, се предоставят средства за транспортни разходи, когато обучаваното лице живее в населено място, различно от това, в което работи, за заплати на наетите младежи, според минималните прагове за длъжностите, осигуровки, както и за обучение на безработните младежи чрез ваучери;

- По схема „Ново работно място“ е осигурена заетост на 1 223 младежи до 29 г. По схемата се стимулират работодателите да наемат безработни младежи посредством финансирането на инвестиционни разходи, свързани със създаването на работното място и разходите за труд;
- По мерки за субсидиране на заетостта, по реда на Закона за насърчаване на заетостта е осигурена заетост на 1 557 младежи до 29 г. Насърчителните режими по реда на Закона за насърчаване на заетостта, с които се подпомага включването в заетост на младежи, са важен инструмент за преодоляване неблагоприятната ситуация на младежите на пазара на труда. Посредством субсидии, работодателите се насърчават да наемат безработни младежи, вкл. за стажуване, чиракуване или на непълно работно време, съобразно образователно-квалификационния профил на младежа и продължителността на периода на безработица.

През септември 2014 г. бе даден старта и на първата схема по новата ОП РЧР – „Младежка заетост“, насочена към безработните младежи. Събрани са и са оценени подадените от работодателите заявки. Чрез схемата се осигурява стаж и обучение на работното място на 8 000 младежи на възраст до 29 г. Схемата дава възможност на работодателите да наемат безработни младежи до 29 г. в две основни направления: стажуване и обучение по време на работа. На официалната страница на АЗ е публикуван списък на работодателите с одобрени заявки. Общата стойност на процедурата е 35 млн. лв. с период за изпълнение 2014 -2016 г.

В резултат от целенасочената работа с младите безработни лица, броят на регистрираните безработни младежи до 29 г. е намален от 76 414 (19%) към 31 януари 2014 г. на 58 771 (16.7%) към 31 декември 2014 г. Намаление се отчита и в абсолютния брой и относителния дял на безработните младежи до 24 г.: от 35 699 (8.9%) през януари 2014 г. регистрираните безработни младежи са намалели на 25 000 (7.1%) в края на декември 2014 г.

От месец септември 2014 г. бе въведена и нова възможност за работодателите – да заявяват свободни работни места на сайта на АЗ. Новата он-лайн услуга позволява на работодателите да спестят време, подавайки своите заявки дистанционно. Наличието на нов канал за достигане до услугите на АЗ не изключва и не ограничава възможността на работодателите да подават заявките си на място в бюрата по труда, по телефона или по електронната поща, както и да се възползват от индивидуалните консултации с трудовите посредници.

Конкретен принос в действията за интеграция на младежи на пазара на труда имат и организациите на социалните партньори, които разработиха и реализираха проекти за обучение и заетост, насочени и към младежите. По проектите се осигурява мотивационно обучение и/или обучение за придобиване на професионална квалификация и/или ключови компетентности:

- В рамките на проект „Шанс за работа“ 2014 г. (КНСБ) бяха мотивирани и обучени по част от професия „Работник озеленяване“ 848 младежи, рано напуснали училище, без професионален опит и квалификация, които след това стажуваха в рамките на 3 месеца в НКЖИ, а 182 от тях бяха назначени след приключване на стажа. оставени и на постоянен договор след приключване на стажа;
- Принос в осигуряването на работни места КНСБ има и по проект “Първа работа” (Схема BG051PO001-1.1.12 “Първа работа” на ОП РЧР 2007-2013) - през м. март 2014 г. в КНСБ са назначени 11 младежи на възраст до 29 г;

- Младежите са сред приоритетните групи по проект „Компас“, изпълняван от КТ „Подкрепа“. През 2014 г. са включени 647 младежи до 29 г. (от тях 436 до 24 г.). младежите са включвани в дейности по професионално ориентиране, в курсове за придобиване на ключови компетентности и професионална квалификация, в субсидирана и несубсидирана заетост;
- КТ „Подкрепа“ реализира и проект „ПИЕР“, с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, договор BG051PO001-1.1.13 „Ново работно място“. Проектът е част от усилията на организацията за намаляване на младежката безработица чрез институционална експертна реализация. Одобрените кандидати минаха обучение по ключова компетентност 5 „Работа в екип“, след което бяха подписани трудови договори за 12 месеца с 26 юриста, 2 икономиста, 1 деловодител и 1 архиватор. По време на проекта, младежите повишиха своите компетентности и бяха обучени по темите: „Лидерство и управление на конфликти“, „Публично говорене“ и „Критика на трудовото законодателство“. Благодарение на придобитите знания и умения 8 младежа намериха постоянна работа в общественния сектор;
- Сред целевите групи по проект „От обучение към заетост“, изпълняван от АИКБ, са безработните младежи без квалификация, без трудов опит, с ниска мотивация за труд. През 2014 г. 540 младежи до 29 г. (в т.ч. 317 до 24 г.) са включени в проекта. Бенефициентите по проекта са включвани в мотивационно обучение, в обучения за придобиване на ключови компетентности или професионална квалификация, в субсидирана заетост и в заетост на първичния пазар на труда.
- В проведените от Центъра за професионално обучение и Център за компютърно обучение при БСК, през 2014 г., курсове за обучение са обучени млади хора до 29 години - 131 заети лица за повишаване на тяхната квалификация и по-добра реализация на работното място. В допълнение, разработената система за оценка на компетенциите на работната сила - MyCompetence, дава възможност на младите хора, в т.ч. и на тези извън образование, обучение и заетост (NEETs), да оценят своя личен капацитет, компетентности и интереси, да вземат решения за избор на образование, да усъвършенстват своята квалификация, знания, умения и компетентности в съответствие с очакванията на работодателите; да идентифицират дефицитите в знанията и уменията си и да избират различни алтернативи и конкретни пътища за самоусъвършенстване и развитие, чрез които да станат по-продуктивни, по-ефективни и по-успешно реализиращи се на пазара на труда; да се запознаят с описанието на компетенциите, необходими за практикуването на конкретни професии и длъжности, което подпомага избора им на подходяща образователна форма и ефективна учебна програма; младите хора имат възможност да акцентират върху изграждането на умения и постигането на резултати от ученето, които да ги направят по-гъвкави и приспособими към изискванията на пазара на труда, като още по време на обучението си те могат да се насочат към подходящи (спрямо очакванията на работодателите) форми на практическо обучение и усвояване на опит – свободно избираеми дисциплини, стажантски програми, майсторски класове, работа по проекти, доброволческа дейност и пр. От друга страна, системата предоставя инструменти за външна оценка на резултатите от обучението - тестване и самооценка на придобитите компетентности през призмата на изискванията и стандартите на пазара на труда. MyCompetence предлага и 24 електронни обучения. Системата предоставя възможност за запознаване с компетенциите, изисквани за практикуването на различни професии и за

интегриране на българските професионално компетентностни стандарти с изискванията на европейския пазар на труда. Тя предоставя достъп до инструменти, които могат да повишат ефективността в работата на институциите и посредниците на пазара на труда – бюра по труда, кариерни центрове, агенции за подбор и временна заетост.

Предприемаческата инициатива е подход за осигуряване на трайна заетост. В тази насока Министерството на икономиката (МИ) изпълнява мерки, насочени към стартиране на самостоятелен бизнес сред младите хора, стимулиране на предприемаческата инициатива и обучението по предприемачество в средните училища.

През 2014 г. МИ осъществи проект „Техностарт“, чрез който с държавни средства се финансира създаването на 19 предприятия от български студенти, докторанти и наскоро дипломирани студенти, като им се предостави безвъзмездна финансова помощ в размер на до 20 000 лв. за всеки одобрен бизнес план в областта на промишлеността, ИТ услугите и научната и развойна дейност. Целта на проекта е да се насърчат млади хора да създават нови предприятия в приоритетни сектори на икономиката. Общата стойност на проекта е 380 000 лева. Десет от новосъздадените предприятия са в сектора на информационните технологии и ИТ услугите, 5 от предприятията са от промишлеността и 4 предприятия са в сектора на научноизследователската и развойна дейност.

Условие за получаване на финансиране по проекта е регистрирането на собствена фирма от кандидата след одобряване на бизнес плана (по Търговския закон – ЕООД или ЕТ) и да осигури задължителен собствен принос в размер на 10% от безвъзмездната финансова помощ, под формата на финансови средства и/или материални активи. Средствата, получени по проект „Техностарт“, могат да се използват за закупуване на машини и оборудване, софтуер, за регистрация на патент или полезен модел, за заплащане на наеми, режийни, материали и консумативи.

Насърчаването на предприемачеството сред младите хора и обучението по предприемачество в училищата са сред основните мерки в област „Предприемачество“ от Националната стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2014-2020 г. Изключително важно е още в процеса на обучение младите хора да получават знания в областта на предприемачеството, с което се създава възможност и достатъчно знания за предприемаческа инициатива. Проект „stARTs“ на МИ се изпълнява за втора поредна година и целта му е създаването на тренировъчни предприятия и получаване на знания за стартиране и управление на бизнес от ученици в училищата по изкуствата и в спортните училища. В учебните планове на тези училища липсва обучение по предприемачество тъй като те са под управлението на Министерство на културата и ММС. Проектът работи с по 5 училища годишно, които се намират в София и Пловдив. През 2014 г. са създадени 10 тренировъчни предприятия и са обучени или са в процес на обучение по предприемачество общо около 100 ученици. Проектът е важен, защото учениците от тези училища имат специфични умения и качества да бъдат успешни предприемачи и резултатите от проекта потвърждават това. Положителните резултати от този проект са доказателство, че обучението по предприемачество на ученици е добра практика и трябва да бъде включено в учебните планове в системата на средното образование.

3. Финансиране

Предвиденото в НПИЕГМ финансиране е от средствата от държавния бюджет за осъществяване на активната политика на пазара на труда, средства от ЕСФ по реда на

ОП РЧР 2007 – 2013 г., както и по новата ОП РЧР 2014 – 2020 г., в чиито рамки средствата са, както от ЕСФ, така и от Инициативата за младежка заетост. Съгласно Националното рамково споразумение, изпълнението на дейности от подписалите го организации и институции се финансират в рамките на техните бюджети.

Реализацията на мерки и програми за заетост и обучение на младежи през 2014 г. се финансираше предимно със средства от държавния бюджет за активна политика на пазара на труда (по реда на Националния план за действие по заетостта през 2014 г.).

За реализацията на младежките програми и мерки по Закона за насърчаване на заетостта са изразходвани средства в размер на 9 753 710 лв., което представлява 11.5% от общото финансиране (посоченото финансиране не е изчерпателно, тъй като представлява само програми и мерки, по които младежите са единствена целева група и не включва останалите програми и мерки, по които са работили младежи, но не са единствена целева група).

В оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020 г. е предвидено да се подкрепят мерки, които да доведат до идентифициране и активиране на неактивните млади хора извън обучение, образование и заетост, да осигурят възможности за обучения, професионално ориентиране и мотивиране за активно участие на пазара на труда. Програмата предвижда инвестиции за подкрепа наемането на младите хора в реалната икономика, като същевременно се създаде основа за успешното им участие на пазара на труда и в бъдеще. В бюджета на програмата са включени средствата от Европейския съюз по т.нар. „Инициатива за младежка заетост“ в размер на 235 млн. лв. Крайната цел е да се подкрепи устойчивата интеграция на пазара на труда на младите хора между 15 и 29 г., които не са нито в заетост, нито в образование или обучение.

4. Оценка и непрекъснато подобряване на схемите

За да се гарантира ефективно използване на средствата, а и за да се проследява напредъка по изпълнението на действията, насочени към младежите, важен акцент в изпълнението на НПИЕГМ са оценката и мониторингът на програмите и мерките. Съгласно предвиденото в НПИЕГМ, в България се прилага Методика за мониторинг и оценка на активните програми и мерки на пазара на труда. Пълният цикъл на наблюдение и оценка включва:

- Предварителна оценка: през февруари 2014 г. ЕК оцени НПИЕГМ и даде технически бележки и предложения за промени в него. В резултат от тази оценка НПИЕГМ бе актуализиран в края на април м.г.
- Текущо наблюдение на изпълнението на програмите и мерките: ежемесечно АЗ предоставя в МТСП информация относно изпълнението на програмите и мерките, насочени към младежите. В допълнение, в рамките на дейността на Координационния съвет на всяко тримесечие се представя информация относно изпълнението на ангажиментите на организациите/институциите, отговорни за изпълнението на НПИЕГМ.
- Годишен анализ и оценка: настоящият доклад представя изпълнението на НПИЕГ през 2014 г.

В допълнение към текущото отчитане на дейностите по НПИЕГМ, през 2014 г. бе направен преглед на програмите и мерките, финансирани със средства от държавния бюджет, включително и на насочените към младежи, които са част и от НПИЕГМ. Оценен бе техният брутен и нетен ефект:

- оцененият брутен ефект от програмите и мерките показва, че младежите имат най-голям шанс за последваща трудова реализация. 57.6% от участвалите в програми и мерки за заетост младежи са били наети/самонаети след приключване участието си (за сравнение, в групата от 30 до 50 г. те са 51.9 %, а над 50 г. са само 34 %);
- най-високият нетен ефект се оценява при младежите до 29 навършени години (16.3%), при общ нетен ефект на програмите и мерките от 13.2%. Това означава, че стимулирането на най-младите участници на пазара на труда води до много голям ефект, чрез сравнително бързата им последваща реализация. За сравнение, нетният ефект, както в тестовата, така и в контролната група, намалява с нарастване на възрастта.

През септември 2014 г. (съгласно Заповед № РД 01-654 от 05.09.2014 г. на заместник министър-председателя и министър на труда и социалната политика), работна група, съставена от експерти от МТСП и АЗ, направи преглед на прилаганите програми и мерки, част от активната политика на пазара на труда, вкл. насочените към младежите. Резултатите от нетната оценка и обсъжданията в рамките на работната група доведоха до изготвянето на конкретни предложения за въвеждането на промени в активните мерки и програми за заетост и обучение, с цел подобряване на тяхната насоченост и ефективност. Промените бяха отразени в Националния план за действие по заетостта през 2015 г. Сред промените, имащи отношение към политиката за младите хора, са:

- въведено е съфинансиране от работодателите от частния сектор при наемането на безработни лица, вкл. младежи, по насърчителни мерки за заетост;
- увеличен е броят на мениджърите на случай и през 2015 г. те ще работят в бюрата по труда във всеки областен град в страната (в гр. София ще работят 4-ма), като общият им брой ще стане 31.

Работата в изпълнение на Гаранцията за младежта е приоритет не само на национално равнище, но се мониторира и отчита и на ниво ЕС. Ежегодно държавите-членки представят напредъка си по изпълнението на националните си планове и получават оценка от Европейската комисия (ЕК) относно постигнатия напредък. В началото на декември 2014 г. МТСП представи изпълнението на НПИЕГМ, както и предприетите действия в отговор на специфичната препоръка към България, отнасяща се до младежите. В заключенията си ЕК посочи, че са налице позитивни стъпки, предприети от България и по-конкретно: мерки за интегрирани действия на ангажираните организации и институции – създаден е и функционира Координационният съвет, подписано е Националното рамково споразумение; добри са програмите и мерките, насочени към трудовата реализация на младежите. В заключенията си ЕК посочва, че е необходимо засилено широкообхватно прилагане. Сред предизвикателствата, дефинирани в заключенията на ЕК са: закъснението в реформата в сферата на образованието; недостатъчното прилагане на програми от типа „втори шанс“; намаляване дела на рано отпадналите от образователната система; по-активната работа на АЗ с работодателите за разкриване на работни места за младежи, отваряне към първичния пазар.

Мониторингът от ЕК по изпълнението на НПИЕГМ продължава и през настоящата година.

Заключение

Изпълнението на НПИЕГМ продължава и през настоящата година. Основен приоритет в работата ще бъде пълното прилагане на Гаранцията за младежта – спрямо всеки

младеж, напуснал образователната система или останал без работа, в рамките на 4 месеца от регистрацията му в ДБТ. Пълното прилагане на Гаранцията за младежта изисква осигуряването на достатъчно финансови ресурси, вкл. от държавния бюджет. По конкретните области на работа приоритет ще бъде поставен на:

1) Ранни интервенции и активиране

- Изпълнение на мерки за предотвратяване преждевременното напускане и ранното отпадане от образователната система;
- Подбор и обучение на 100 младежки медиатори, които да бъдат назначени в общинските администрации на общините с най-голям брой младежи, които не учат, не работят и не са регистрирани в ДБТ;
- Обмен на информация между МТСП (АЗ) и МОН;
- Подобряване на план-приема във висшето и средното образование по отношение съответствието му с търсенето на труд;

2) Подкрепящи мерки за интегриране на пазара на труда

- Стартиране изпълнението на схеми/операции по ОП РЧР 2014 – 2020 г., с което ще се повишат възможностите за отправяне на качествени предложения на младежите за заетост и обучение;
- Продължаване на интензивната работа по трудово посредничество и насочване към работни места на първичния пазар на труда.

Приложение 1

Обобщена информация за изпълнението на активните програми и мерки за заетост и обучение на регистрираните безработни младежи през 2014 г.

Показатели	Младежи до 29г. (вкл.)	Младежи до 24г. вкл.	
		Младежи до 24г. (вкл.)	от тях роми
Всичко регистрирани към 31 декември 2014	58 771	25 000	3 366
Регистрирани с продължителност на регистрацията до 4 месеца	26 349	11 787	217
Регистрирани младежи през месец ноември	6 565	3 029	0
Включени в консултиране и подпомагане при търсене на работа – безработни с предложена услуга, в това число новорегистрирани с изготвени индивидуални планове за действие	125 598	61 486	2 578
Предоставено професионално ориентиране	0	0	0
Включени в мотивация	1 086	620	85
Включени в квалификация - професионално обучение	2 605	1 484	90
Включени в квалификация - ключови компетентности	1 657	930	40
Включени в стажуване	259	149	2
Включени в чиракуване	16	3	0
Започнали работа по МЗ	1 557	889	28
Започнали работа по ПЗ	5 037	2 555	522
Започнали работа по ОП "РЧР"	8 025	4 661	337
Започнали работа на ПП	43 173	18 559	1 082
Отказали работа/квалификация/стажуване/чиракуване	78	47	10
Започнали работа след квалификация	1 234	621	65
След мотивация включени в курс или започнали работа	9	4	1
Започнали работа по ОП "РЧР" след обучение	58	31	2
Регистрирани безработни до 1 месец след приключване на обучение	124	75	0
Регистрирани безработни до 1 месец след приключване на стажуване	0	0	0
Регистрирани безработни до 1 месец след приключване на чиракуване	0	0	0
Регистрирани безработни до 1 месец след приключване на заетост по ПЗ	1 401	509	2
Регистрирани безработни до 1 месец след приключване на заетост по МЗ	655	293	21
Регистрирани безработни до 1 месец след приключване на заетост по ОП "РЧР"	1 901	915	5
Брой проведени младежки трудови борси	28		
Брой младежи, участвали в трудовите борси	4 018	1 907	397
брой младежи, започнали работа след участие в трудовите борси	2 538	655	56
от тях - с регистрация в ДБТ	1 439	459	54
от тях - без регистрация в ДБТ	1 054	351	2
Брой младежи започнали самостоятелна стопанска дейност	0	11	0

Приложение 2

Включени безработни младежи в заетост и обучение, по програми и насърчителни мерки, финансирани от държавния бюджет, в рамките на Националния план за действие по заетостта през 2014 г.

		До 24 г. (вкл.)	До 29 г. (вкл.)	Изразход вани средства от ДБ (лв.)*
№	Общ брой включени безработни младежи през 2014г. (без започналите работа през 2013г. и продължаващи да работят и през 2014г.)	4 458	8 212	-
1	Програма „Старт на кариерата“	35	114	5 025 043
2	Национална програма „От социални помощи към осигуряване на заетост“	2 077	4 021	-
3	Национална програма „Асистенти на хора с увреждания“	182	459	-
4	Национална програма за заетост и професионално обучение на хора с трайни увреждания	7	23	-
5	Национална програма „Мелпомена“	20	49	-
6	Регионални програми за обучение и заетост	149	245	-
7	Проект „Красива България“	52	76	-
8	Други програми, които се реализират чрез партньорството на бюрата по труда	98	146	-
9	Проект „Шанс за работа – 2014“	96	129	-
10	Проект „ПРОфесионално обучение и МОтивация за учене и труд с цел постигане на ПРИгодност за заетост“/ПРО-МО-ПРИ/	318	487	-
11	Проект „От обучение към заетост“	153	278	-
12	Проект „КОМПАС“ - 2014 г.	134	232	-
13	Национална програма „Възобновяване и опазване на българската гора“	35	62	-
14	Програма за заетост и обучение на бежанци	0	3	-
15	Национална програма СИГУРНОСТ	440	571	-
16	Насърчаване на работодателите да наемат безработни до 29-годишна възраст (чл. 36, ал.1 от ЗНЗ)	436	947	2 590 097
17	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица до 29-годишна възраст с трайни увреждания, включително военноинвалиди, както и младежи от социални заведения, завършили образованието си (чл. 36, ал. 2 от ЗНЗ)	15	25	117 484
18	Насърчаване на работодателите да наемат на непълно работно време безработни младежи до 29 г. с непрекъснато поддържана регистрация не по-малко от 12 месеца (чл. 36а от ЗНЗ)	41	109	533 225
19	Насърчаване на работодателите да наемат безработни младежи до 29 годишна възраст, завършили средно или висше образование и без трудов стаж, на длъжност съобразно придобитата степен на образование или квалификация (чл. 36б от ЗНЗ)	38	53	227 085
20	Насърчаване на работодателите да наемат за стажуване безработни лица (чл. 41 от ЗНЗ)	46	74	582 316
20	Насърчаване наемаването на безработни младежи с основно и по-ниско образование и без квалификация за чиракуване под ръководството на наставник (чл. 41а от ЗНЗ)	36	56	678 393
21	Насърчаване на териториалната мобилност на безработните лица (чл. 42 от ЗНЗ)	2	3	-

22	Насърчаване на самостоятелна стопанска дейност (чл. чл. 47, 48, 49б, 49 от ЗНЗ) и Програма „Кредит без лихва за хора с увреждания“	3	13	-
23	Насърчаване на работодатели-микропредприятия да разкриват работни места, като се субсидират първите 5 разкрити работни места (чл. 50 от ЗНЗ)	15	12	-
24	Насърчаване на работодателите да наемат безработни на непълно работно време (чл. 51 от ЗНЗ)	7	6	-
25	Насърчаване на работодателите да наемат безработни с трайни увреждания (чл. 52, ал. 1 от ЗНЗ)	0	4	-
26	Насърчаване на работодателя да наема безработни лица с трайни увреждания на временна, сезонна или почасова работа (чл. 52, ал. 2 от ЗНЗ)	4	6	-
27	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица – самотни родители (осиновители) и/или майки (осиновителки) с деца до 3-годишна възраст (чл. 53 от ЗНЗ)	6	31	-
28	Насърчаване на работодателите да наемат безработни майки (осиновителки) с деца от 3 до 5-годишна възраст (чл. 53а от ЗНЗ)	4	59	-
31	Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за чиракуване (чл. 55г от ЗНЗ)	3	10	-
32	Насърчаване на работодателите да наемат безработни на „зелени работни места“ (чл. 55д от ЗНЗ)	6	23	-

* Посочени са средствата само по програмите/мерките, по които младежите са единствена целева група.

РЕЗЮМЕ

Настоящият Доклад е разработен в изпълнение на т. 3 от Решение № 267 на Министерския съвет от 28.04.2014 г. и включва информация от отговорните институции за изпълнението през 2014 г. на Националния план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014 – 2020 г. (НПИЕГМ).

Националната гаранция за младежта на България предвижда, че всеки млад човек на възраст от 15 до 24 години вкл. ще получи качествено предложение за: работа, продължаване на образованието, чиракуване или стаж, в рамките на 4 месеца след като остане без работа или напусне системата на формалното образование.

Предвид ограничените финансови средства за изпълнение на активната политика за заетост в България и високото равнище на безработица сред младите хора, през 2014 г. Националната гаранция за младежта се прилагаше поетапно. С приоритет се финансираше обучение и заетост на младежите до 25 г. с основно и по-ниско образование (преждевременно напуснали образователната система), чиято регистрация в бюрата по труда бе с продължителност до 4-тия месец вкл. За младежите с висше и средно образование, с продължителност на регистрацията в бюрата по труда до 4-тия месец вкл., се финансираше започването на първа работа (стажуване).

В резултат от целенасочената работа с регистрираните безработни младежи, до 4-тия месец от регистрацията им, през 2014 г. бяха постигнати следните резултати:

- Броят на регистрираните безработни младежи до 29 г. към 31.12.2014 г. е 58 771, с 14 706 по-малко в сравнение с 31.12.2013 г. Тенденция на намаление бележи и броят на регистрираните безработни младежи до 24 г. – от 34 221 към 31.12.2013 г. на 25 000 към 31.12.2014 г.;
- Делът на безработните младежи до 29 г. в общия брой безработни също намалява: 16.7% през декември 2014 г. при 19% през декември 2013 г. Тенденцията се отнася и за младежите до 24 г., чийто дял към 31.12.2014 г. е 7.1% (при 8.9% през декември 2013 г.);
- Средногодишното равнище безработица сред младежите под 25 г., по данни на Евростат, намалява от 28.4% през 2013 г. на 23.6% за 2014 г.;
- От общия брой новорегистрирани през 2014 г. безработни младежи до 24 г. (55 369), 29 850 (53.9%) са включени в обучение или заетост.

За успешното и резултатно изпълнение на НПИЕГМ и за изграждане на партньорски подход бе създаден Координационен съвет за изпълнение и мониторинг на НПИЕГМ. В Съвета участват представители на: министерствата на образованието и науката, на младежта и спорта, на икономиката, на регионалното развитие и благоустройството, на финансите; Националното сдружение на общините в Р България, представителните на национално ниво организации на работниците и служители, на работодателите, на младежките организации, Националния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси (НССЕИВ) и на организации на български граждани, принадлежащи към етнически малцинства, представени в НССЕИВ.

Важна област в работата с младите хора е свързана с ранните интервенции и тяхното активиране. Ранните интервенции по отношение на младежите са свързани с намаляване и/или предотвратяване на причините, водещи до попадането на младите хора в групата на неактивните лица.

Намаляването на дела на преждевременно напусналите образователната система е свързано с реализирането на мерки и политики, като: изграждане на система за ранно предупреждение; организирането и провеждането на информационна политика спрямо младите хора във връзка с избора на професия и кариерно развитие; въвеждане на различни форми на обучение за привличането и задържането на застрашените от отпадане или вече отпаднали от училище.

Нормативно бе въведено валидирането на професионални знания, умения и компетентности, както и обучението чрез работа (дуално обучение).

Стартира работата на т.нар. Младежките информационно–консултантски центрове (МИКЦ), финансирани по подпрограма 1: „Развитие на мрежата от информационно-консултантски центрове“ на Национална програма за младежта (2011-2015). Услугите и дейностите на МИКЦ-овете, насочени към младежите са свързани с професионалната им реализация, кариерно ориентиране, насърчаване на предприемачеството, гражданска активност, младежки кампании и инициативи, неформално образование, доброволчество, здравословен начин на живот и превенция на зависимости, социално включване и др. Специално планирани са и дейности, насочени към млади хора в неравностойно положение и риск.

Действия за активиране на неактивни младежи се осъществяват и от ДБТ. Пример за това са т.нар. младежки трудови борси. През 2014 г. са проведени 28, в рамките на които работодателите и младежите се срещнат, без предварителни ангажименти. В младежките трудове борси през 2014 г. са участвали 4 018 младежи до 29 г. (от тях 1 907 до 24 г.) и 2 538 от тях са започнали работа след участието си в трудова борса (655 от започналите работа са младежи до 24 г.). 41.5% от започналите работа младежи не са били регистрирани в ДБТ.

Изпълнението на действия и инициативи за интегриране на пазара на труда на младежите до 29 г., регистрирани в ДБТ, стартира в началото на 2014 г., с мерки и програми, финансирани със средства от държавния бюджет.

Трудовите посредници от дирекциите „Бюро по труда“ информират всеки младеж относно Европейската гаранция за младежта, предоставяните услуги и възможности за реализация на пазара на труда. На всеки новорегистриран безработен младеж се изготвя индивидуален план за действие (до 31.12.2014г. са изготвени 111 327 индивидуални планове). На младежите се предлага работа (субсидирана или на първичния пазар на труда) или обучение (обучение за професионална квалификация, за придобиване на ключови компетентности; за продължаване на образованието) до края на 4-тия месец от регистрацията им в бюрата по труда. Предложението се определя от профила на всеки младеж и е основано на индивидуалния му план за действие.

В резултат от целенасочената работа с младежите, регистрирани в бюрата по труда, през 2014 г. 43 173 младежи до 29 г. са започнали работа на първичен пазар на труда (от тях 18 559 са младежи до 24 г.). През 2014г. 6 869 младежи до 29 г. са включени в програми и мерки за заетост, стажуване и чиракуване, финансирани със средства от държавния бюджет (от тях 3 596 са младежи до 24г.). Допълнително 4 262 младежи до 29 г. (от тях 2 414 са младежи до 24 г. вкл.) са включени в обучение за придобиване на професионална квалификация или ключови компетентности.

През периода януари - декември 2014 г. по схемите и проектите на ОП РЧР 2007 – 2013 г., са устроени на работа 8 025 младежи до 29 г. (от тях 4 661 са младежи до 24 г.).

От началото на 2014г. до 31.12.2014г. 22 351 младежи до 29 г. (от тях 12 785 младежи са до 24 г.) са участвали в Ателиета за търсене на работа, към бюрата по труда, където са усвоили знания и умения за търсене на работа и представяне пред работодател.

В резултат от целенасочената работа с младите безработни лица, броят на регистрираните безработни младежи до 29 г. е намален от 76 414 (19%) към 31 януари 2014 г. на 58 771 (16.7%) към 31 декември 2014 г. Намаление се отчита и в абсолютния брой и в относителния дял на безработните младежи до 24 г.: от 35 699 (8.9%) през януари 2014 г. регистрираните безработни младежи са намалели на 25 000 (7.1%) в края на декември 2014 г.

Заключение

Изпълнението на НПИЕГМ продължава и през настоящата година. Основен приоритет в работата ще бъде пълното прилагане на Гаранцията за младежта – спрямо всеки младеж, напуснал образователната система или останал без работа, в рамките на 4 месеца от регистрацията му в ДБТ. Пълното прилагане на Гаранцията за младежта изисква осигуряването на достатъчно финансови ресурси, вкл. от държавния бюджет. По конкретните области на работа приоритет ще бъде поставен на:

В областта на ранните интервенции и активирането: изпълнение на мерки за намаляване ранното отпадане от образователната система; подбор, обучение и назначаване на 100 младежки медиатори в общини с голям брой неактивни младежи; обмен на информация между МТСП (АЗ) и МОН; подобряване на план-приема във висшето и средното образование по отношение съответствието му с търсенето на труд;

За интегриране на пазара на труда: стартиране изпълнението на схеми/операции по ОП РЧР 2014 – 2020 г., с което ще се повишат възможностите за отправяне на качествени предложения на младежите за заетост и обучение; трудово посредничество и насочване към работни места на първичния пазар на труда.